



EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT

ESTONIAN INSTITUTE OF  
ECONOMIC RESEARCH

---

Rävala 6 19080 Tallinn Estonia tel +372 681 4650 fax +372 667 8399 E-mail eki@ki.ee

# **Eesti elanike suhkrutarbimine**

Tallinn  
Jaanuar 2005

Vastutavad täitjad: Liina Ernits, Pille Liivaauk

Töö tellija: Põllumajandusministeerium

Eesti Konjunktuuriinstituut  
Rävala 6, 19080 Tallinn  
Tel 681 4650  
Fax 667 8399  
E-mail: eki@ki.ee  
<http://www.ki.ee>

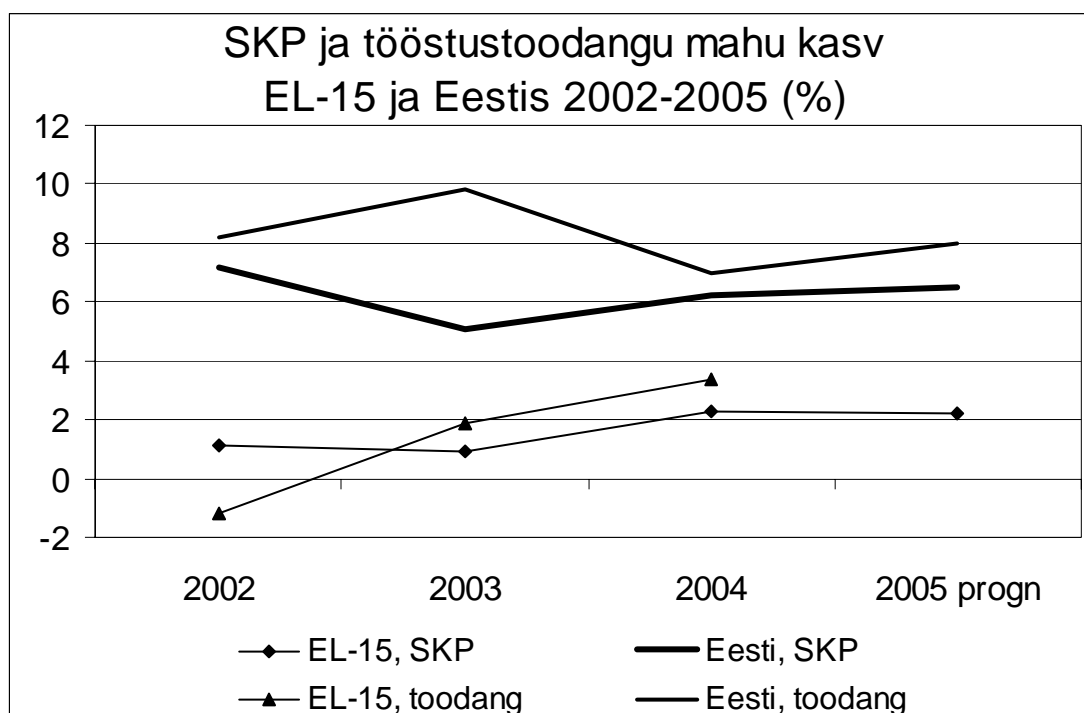
Copyright © Eesti Konjunktuuriinstituut

## Eesti elanike suhkrutarbimine

Eesti üldine majanduskasv ja tööstustoodangu mahu kasv viimastel aastatel on olnud kiirem kui endistes EL riikides, mis on üheks põhjenduseks Eesti toiduainete tootmises ja tarbimises toimunud suurtele muutustele (joonis 1, tabel 1).

2004. aastal kasvas SKP Eestis hinnanguliselt 6,2% (EL-15-s 4%) ning EKI eksperdid prognoosivad 2005. aasta majandusarengu kasvuks Eestis 6,5% (EL-15 4,1%). Tööstustoodangu maht suurenes Eestis 2004. aastal hinnanguliselt 7%, kuid ekspordivõimaluste paranemine peale EL-ga liitumist loob soodsad eeldused tööstustoodangu kasvuks ka 2005. aastal (EKI ekspertide hinnangul +8%).

Joonis 1



Allikad: ESA, EKI, European Economy 6/2003

Tabeli 1 andmete alusel toodi Eestisse aasta enne EL-ga liitumist 92 tuhat tonni suhkrut enam kui aasta varem. Sellest kogusest suurenes eratarbimine 58 tuh tonni võrra ja tööstuslik tarbimine 6,2 tuh tonni võrra. Seisuga 1.mai 2004 oli Eestis üleliigseid suhkrubarusid 27,8 tuh tonni ulatuses.

Tabel 1

Suhkru siseturumaht ja tarbimise struktuur, tuh tonni  
(Import – eksport)

	Siseturumaht	Eratarbimine	Tööstuslik tarbimine	Üleliigne varu
2000. aasta	63,1	35,1	28,0	
2001. aasta	69,8	32,9	36,9	
2002. aasta	68,5	32,3	36,2	
2003. aasta	100,9	53,0	39,9	8,0
4 kuud 2004. a	77,5	40,8	17,9*	19,8
Tarbimise suurenemine	92	58,0	6,2	27,8

\*Tööstuslikus tarbimises 5 kuu tarbimismaht eeldusel, et tööstusel on tooraines normaalne 1 kuu tootmisvaru.

Allikad: ESA, EKI kogutud andmed tööstustelt

### Tööstuslik tarbimine

Rakendades suhkru **tööstuslikule tarbimisele** aastail 2003 ja 2004 Eesti tööstuse keskmist tööstustoodangu mahuindeksit (vastavalt 9,8% ja 7%), suurenes suhkru tööstuslik tarbimine aasta enne EL-ga liitumist kokku 6,2 tuhande tonni võrra (tabel 1). 2003. aasta ja 2004. aasta 5 kuu (jaanuari-mai) suhkrut sisaldavate toodete tootmismahude tegelik suurenemine annab alust arvata, et suhkru tööstuslik tarbimine suurenes rohkem kui 6,2 tuh tonni (tabel 2 ja 3).

Suhkrut sisaldavate toidutoodete tootmine suurenes aasta enne liitumist oluliselt kõigi peamiste tootegruppide osas (tabelid 2 ja 3). Suurim oli moositoodangu kasv. Aiasaadusi töötlevates ettevõtetes kasutatakse 55% suhkru koguvajadusest moosi tootmiseks, ülejäänud 45% läheb teiste hoidiste valmistamiseks. Puu- ja köögiviljahoidiste toodangu langus 2003. aastal oli tingitud tooraine nappusest põuase kasvuperioodi tagajärjel. 2003. aastal toimunud šokolaaditoodete tootmismahu langus oli põhjustatud tootmise pooleaastasest katkemisest seoses kolimisega uude tootmishoonesse.

Tabel 2

### Toiduainetetööstuse toodang Eestis

Suhkrut sisaldavad tooted	2001	2002	2003	2004	2004/2003 (%)
Jäätis, tonni	6100	6910	6874	9084	32.2
Jahuline kondiiter, tonni	6000	7400	7757	8128	4.8
Mahlad, tuh dal	788	845	866	904	4.4
Suhkruline kondiiter, tonni	3400	2600	2695	2792	3.6
Siirup, tuh dal	118	127	132	141	7.3
Šokolaaditooted, tonni	4500	4717	3834	5099	33.0
Puu- ja köögiviljahoidised, tonni	...	5930	5810	6418	10.5
sh moos, tonni	...	479	427	617	44.4

Allikad: ESA, EKI kogutud andmed tööstustelt

Tabel 3

Toiduainetetööstuse toodang jaanuar-mai 2003 ja 2004. aastal

Suhkrut sisaldavad tooted	2002	2003	2004	Kasv % 2004/2003
Jäätis, tonni	2568	2439	3904	60
Jahuline kondiiter, tonni	2548	2628	2709	3
Mahlad, tuh dal	352	403	495	23
Suhkruline kondiiter, tonni	1043	1123	1806	61
Siirup, tuh dal	41	47	69	47
Šokolaaditooted, tonni	1893	2155	2608	21
Puu- ja köögiviljahoidised, tonni	2050	2289	3434	15
sh moos, tonni	...	172	322	87

Allikad: ESA kuuline statistika, EKI kogutud andmed tööstustelt

**Eratabimine**

Viimased andmed erinevate **elanike toiduainete tarbimise** kohta Eestis on hetkel kättesaadavad 2003. aasta kohta. Suhkru tarbimine oli 2003. aastal viimaste aastate suurim (tabel 4). Lisaks on suurenenud paljude suhkrut sisaldavate toidutoodete tarbimine. Kuigi ESA leibkonnauuringud näitavad elanike mooside tarbimise vähenemist, võib siiski öelda, et mooside tegelik tarbimine Eestis on suurenenud. Üha suurem osa Eestis tarbitud moosidest tarbitakse teiste toodete (nt tortide, küpsiste, dessertide) koostisainena, mitte otseselt moosina.

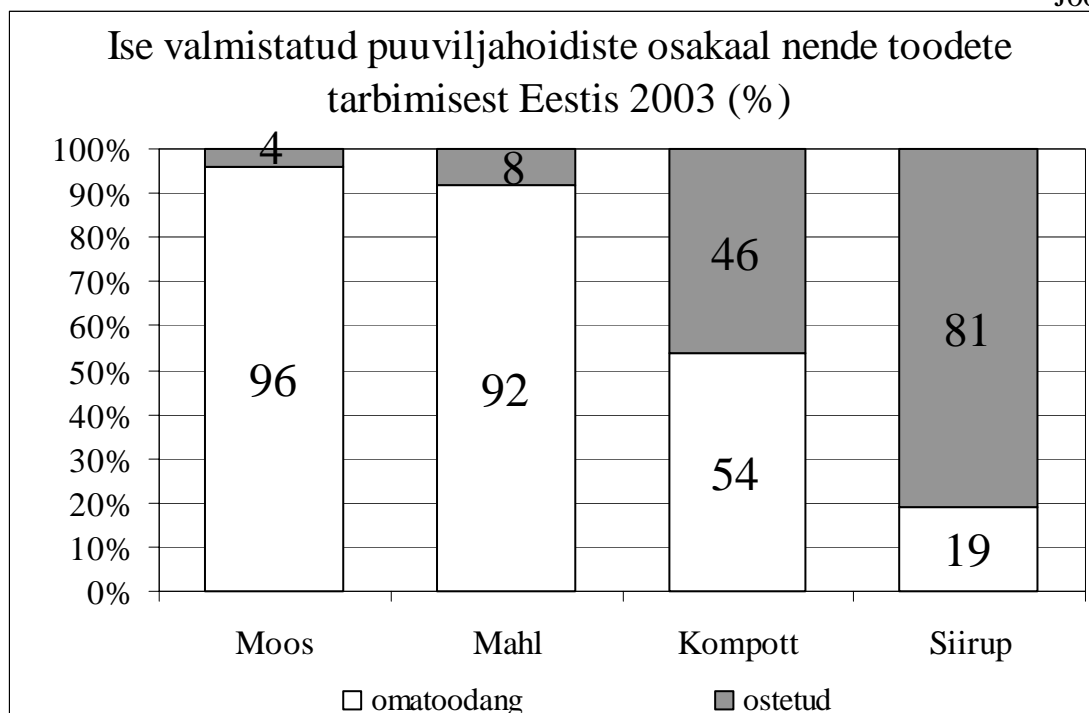
Tabel 4

**Magusate toiduainete tarbimine Eestis 2000-2003 (kg elaniku kohta aastas)**

	2000	2001	2002	2003	2003/2002,%
Suhkur	25.6	24.13	23.5	27.31	16.2
Moos	6.36	6.29	5.99	5.62	-6.2
Kompott	2.41	2.88	1.8	1.66	-7.8
Mahl	14.58	15.09	15.16	16.72	10.3
Siirup	0.84	0.66	0.88	0.85	-3.4
Kommid	3.8	4.05	3.9	4.36	11.8
Küpsised	2.79	2.35	2.57	2.89	12.5
Tordid, keeksid	3.13	2.82	3.02	3.19	5.6
Karastusjoogid	7.68	8.22	9.3	11.23	20.8

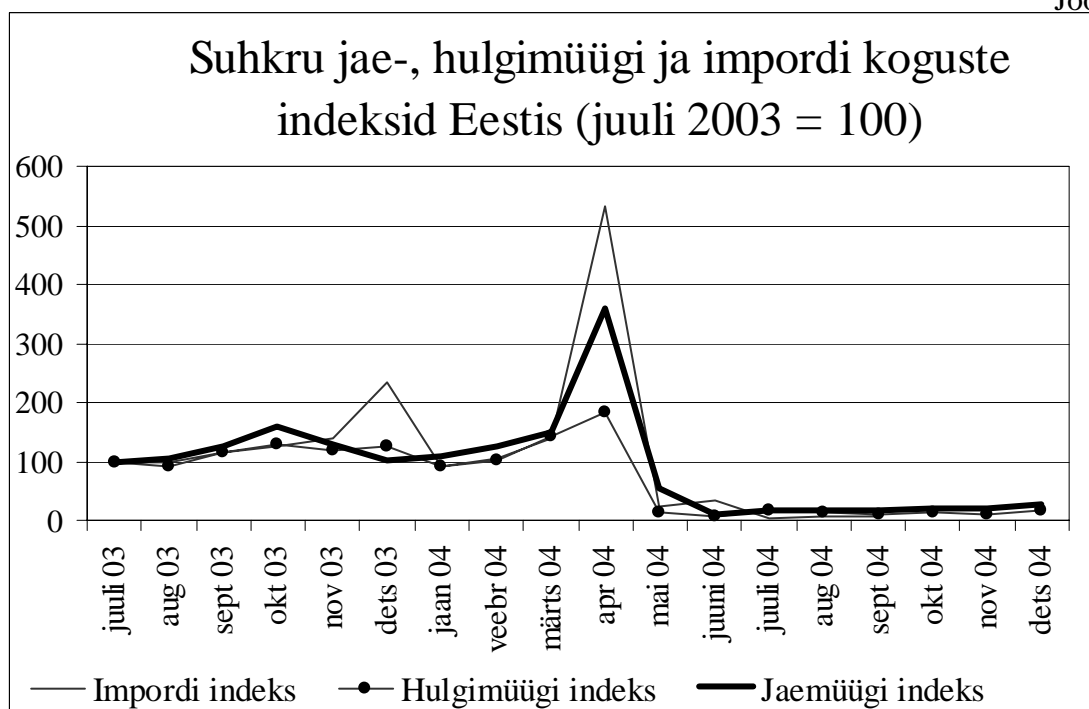
Allikas: ESA leibkonnauuringud

Eestis on ajalooline traditsioon valmistada kodus erinevaid hoidiseid, sh suhkrut sisaldavaid moose, kompote, mahlu ja siirupeid. Omatoodangu osakaal kogu antud toodete tarbimisest on varasematel aastatel olnud ja on endiselt suur (joonis 2), mistõttu tarbijad varusid 2004.a hoidiste valmistamiseks mõeldud suhkru tavapärase suvekuude asemel enne 2004.a maid.



Allikas: ESA leibkonnauringud

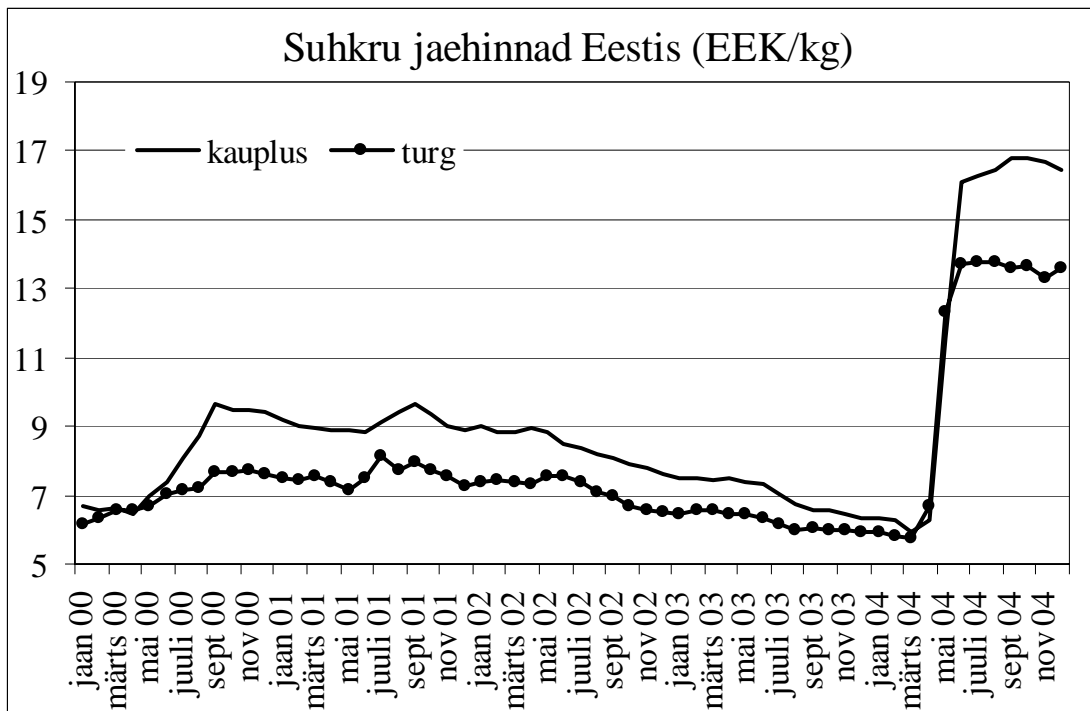
Enne 2003. aasta 14.septembril Eestis toimunud EL-ga liitumise referendumit toodi Eesti meedias pidevalt ühe põhilise Eesti EL-ga liitumise muutusena tarbijate jaoks suhkru hinna ligi kolmekordset tõusu. See põhjustas Eesti elanike seas suure suhkru ostubuumi liitumiseelsetel kuudel, eriti 2004. aasta aprillis (joonis 3). Joonisel 3 toodud indeksi arvutamisel on kasutatud Eesti suuremate jaekaubanduskettide suhkru jaemüügi andmeid, kusjuures andmed on arvatud jaekaubanduskettide põhjal, mille turuosa toidukaupade müügis Eestis kokku on 50,4% (allikas EMOR 2004).



Allikas: Eesti suuremate jaekaubandusettevõtete koondandmed (EKI)

Suhkru hinnad olid Eesti kauplustes madalaimad 2004. aasta I kvartalis, mis soosis elanike suhkrugaru aktiivset täiendamist, mida näitavad ka jaekettide suhkrumüügi kuulised andmed (joonised 4 ja 5).

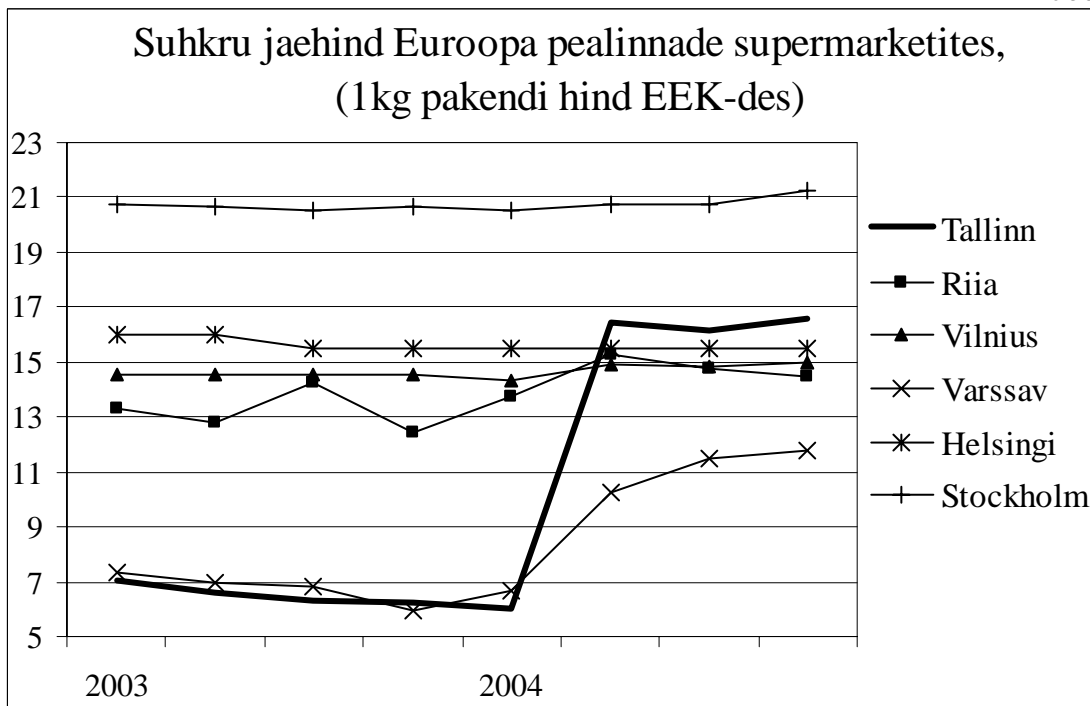
Joonis 4



Allikas: EKI

Liitumisjärgselt tõusis suhkru hind Eestis kõrgemale, kui paljudes EL riikides (joonis 5) ja ka naaberriigis Lätis. 2004. aasta mais oli suhkru hinnatõus Eestis 84%, juunis tõusis hind veel 39%.

Joonis 5



Allikas: EKI

2004. aasta jaanuaris viis EKI läbi tarbijauuringu, selgitamaks välja Eesti elanike suhkrumarude suurust ning varude täiendamise plaani enne 1. maid 2004.a. Küsitleti Eesti täisealist elanikkonda, kelle koguarv 2004.a 1. jaanuari seisuga ulatus 1131,7 tuh elanikuni.

Tabel 5

**Suhkru varumine Eesti elanike poolt**

	Vastanute %	Keskmine kogus vastanu kohta
Varusid soetanud	26%	65 kg
Plaanis täiendavalt soetada	12%	
Plaanis osta seni mitteostnutest	20%	
<b>Kokku</b> ostuplaanijaid	32%	63 kg

Allikas: EKI tarbijaküsitlus

Küsitluse alusel oli 2004. aasta jaanuariks Eesti elanikel:

- suhkrumarusid kokku 19 tuh tonni;
- plaanis oli juurde varuda veel 23 tuh tonni.

Seega ulatusid plaanilised elanike käes olevad suhkrumarud 2004. aasta 1.maiks 42 tuh tonnini, mis on keskmiselt 31 kg ühe elaniku kohta (variant A). Tegelikult kujunes suhkrumarkumise aktiivseimaks kuuks aprill, vahetult enne EL-ga liitumiselset maikuud ning ostumahud kujunesid viimaste aastate odavaima hinnataseme juures plaanitust suuremaks. Kaupluste müügiandmed näitasid aprillis 3,9-kordset kasvu võrreldes I kvartali keskmise kuumüügi mahuga ning elanikkonna plaanitud ostud kujunesid sellevõrra ka kõrgemaks ja ostjaskonna hulk suuremaks küsitlusele vastanutest. Kaupluste müügiandmetele toetudes võib öelda, et tegelik Eesti elanike suhkrumarude suurus ulatus 2004. aasta 1. maiks kokku 58 tuh tonnini, mis teeb 43 kg ühe elaniku kohta ehk ligikaudu 1,5 aasta varu (variant B). Kaupluste ja hulgikaubanduse müügiandmed näitavad, et peale 1. maid 2004 langes suhkrumüük kordades ja järgneva 4 kuu jooksul jäi suhkrumüük keskmiselt kuus hulgikaubanduses 7,6 korda ja jaekaubanduses 6 korda väiksemaks 2003. aasta juulikuisest müügi kogusest. Selline trend jätkus aasta lõpuni (joonis 3).

Kuna suhkrumüügi hind oli enne EL-ga liitumist Lätis 2 korda kõrgem kui Eestis, siis suhkrumarusid täiendasid Eesti kauplustest ja hulgiladudest ka Läti elanikud, mis antud arvestustes on arvestatud Eesti elanike varude hulka, kuna Läti elanike suhkrumarumise kohta andmed puuduvad.

Eesti elanikkond säästis suhkrumarusid soetades enne EL-ga liitumist arvestuste kohaselt 366 EEK (A 277 EEK) ühe inimese kohta, mis on ligikaudu pool (A üle kolmandiku) toiduostukuludest ühes kuus (tabelid 6 ja 7).

Tabel 6

**Eratarbija sääst suhkru varumisel 2004.a (EEK)**

	üleliigse varu 42 tuh t puhul (A)	üleliigse varu 58 tuh t puhul (B)
Keskmine varu kg/1 el	31	43
Suhkrustu maksumus I kv '04	186	258
Suhkrustu maksumus juuni '04	463	642
Tarbija võit	+277	+384

Allikas: EKI

Tabel 7

**Tarbija võidu osakaal 2003.a ühe kuu tuludes-kuludes (%)**

	EEK/kuus	A	B
		%	%
Keskmisest palgast	6723	4,1	5,7
Keskmisest pensionist	1832	15,1	21,0
Keskmisest sissetulekust leibkonnaliikme kohta	2789	9,9	13,8
Keskmisest väljaminekust leibkonnaliikme kohta	2540	10,9	15,1
Keskmisest toiduostukulust leibkonnaliikme kohta	754	36,7	50,9

Allikas: ESA, EKI

Keskmine palk on Eestis kolme viimase aasta jooksul kasvanud keskmiselt 11% aastas ja keskmine sissetulek pereliikme kohta 8,7% aastas (tabel 8). Seega elanikkonna ostujõud kasvab ja vahendid suhkru tarbimise jätkuvaks suurenemiseks on olemas.

Tabel 8

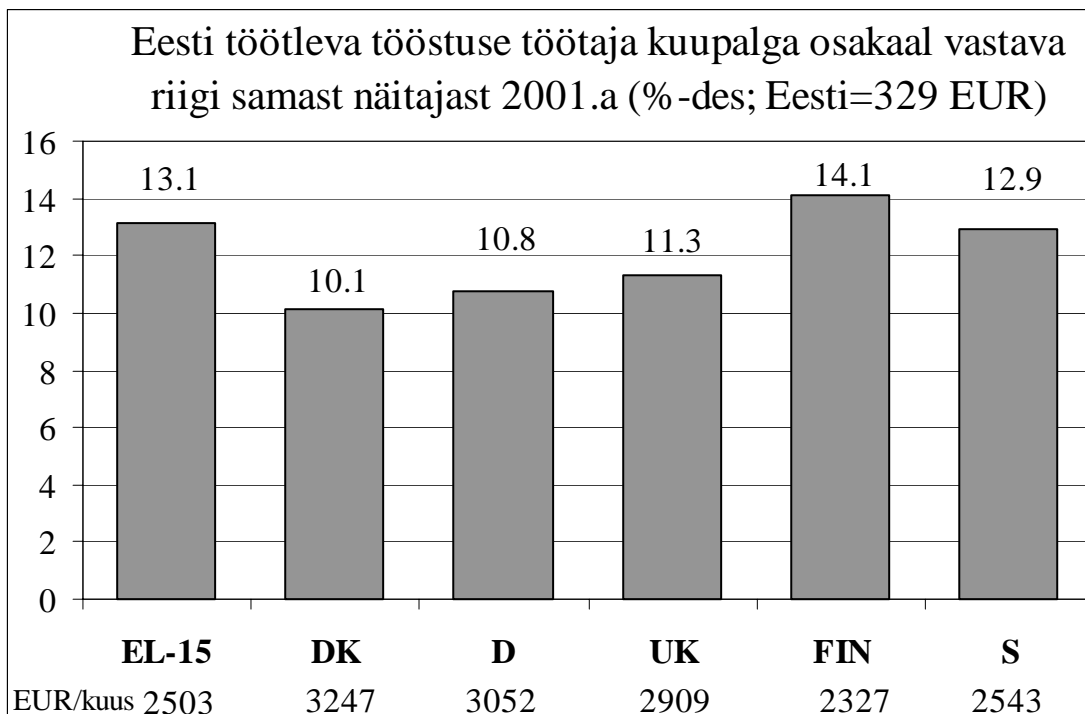
**Elanike tulude-kulude keskmised näitajad Eestis (EEK/kuus)**

	2000	2001	2002	2003	2004	2003/ 2002 %
Nominaalpalk	4907	5510	6144	6723	7200	9.4
Leibkonnaliikme sissetulek	2183	2289	2500	2789	3000	11.6
Leibkonnaliikme väljaminek	2234.7	2320.4	2465	2539.8		3.0
sealhulgas tarbimiskulu	2190.9	2281.7	2418.5	2488.3		2.9
Kulutused toidule leibkonnaliikme kohta	716.6	735.6	752.4	754.1		0.2
% - osakaal tarbimiskuludes	32.7	32.2	31.1	30.3		
Kulutused toidule, alkoholile, tubakale	801.7	816.6	843.5	851.7		1.0
% - osakaal tarbimiskuludes	36.6	35.8	34.9	34.2		
Absoluutne vaesuspiir	1454	1538	1593	1614		1.3
Keskmine vanaduspension	1551	1552	1620	1832	1985	13.1
Brutopalga alammäär kuus	1400	1600	1850	2160		16.8

Allikas: ESA

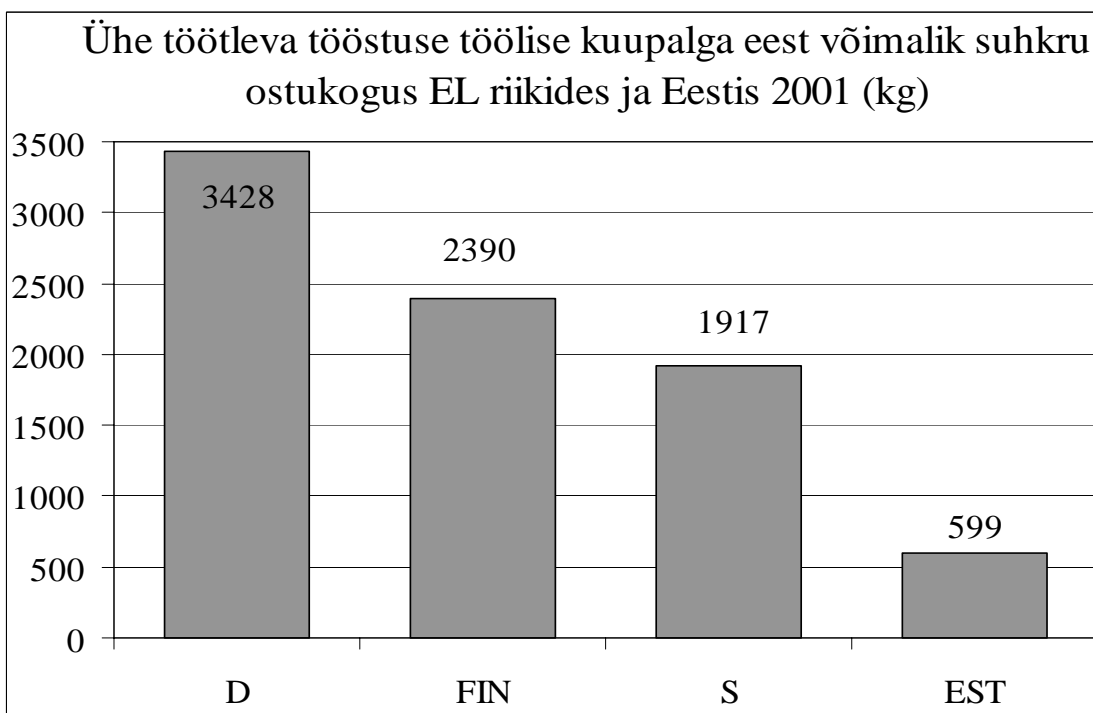
EL-15 riikidega võrreldes on Eesti keskmine kuupalk praegu veel 5-10 korda madalam. 2001. aastal oli EL-15 keskmine kuupalk 2503 EUR ja Eestis 329 EUR (2004.a Eestis 460 EUR) (joonis 6).

Joonis 6



Allikas: ESA, Eurostat

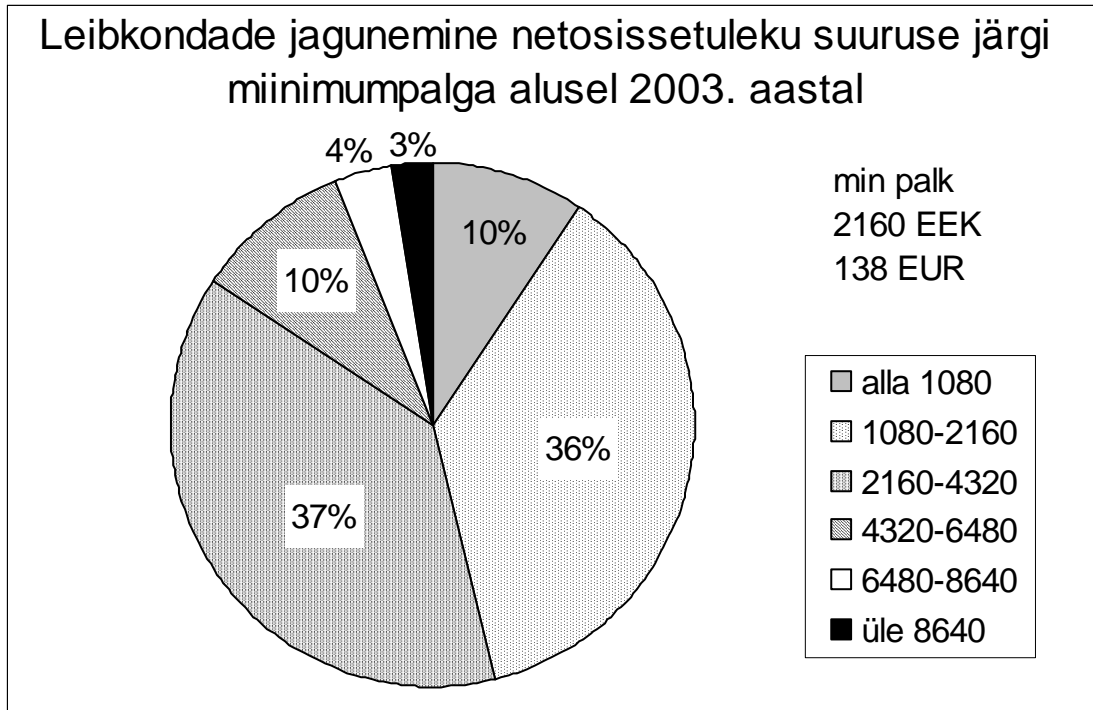
Joonis 7



Allikas: ESA, Eurostat

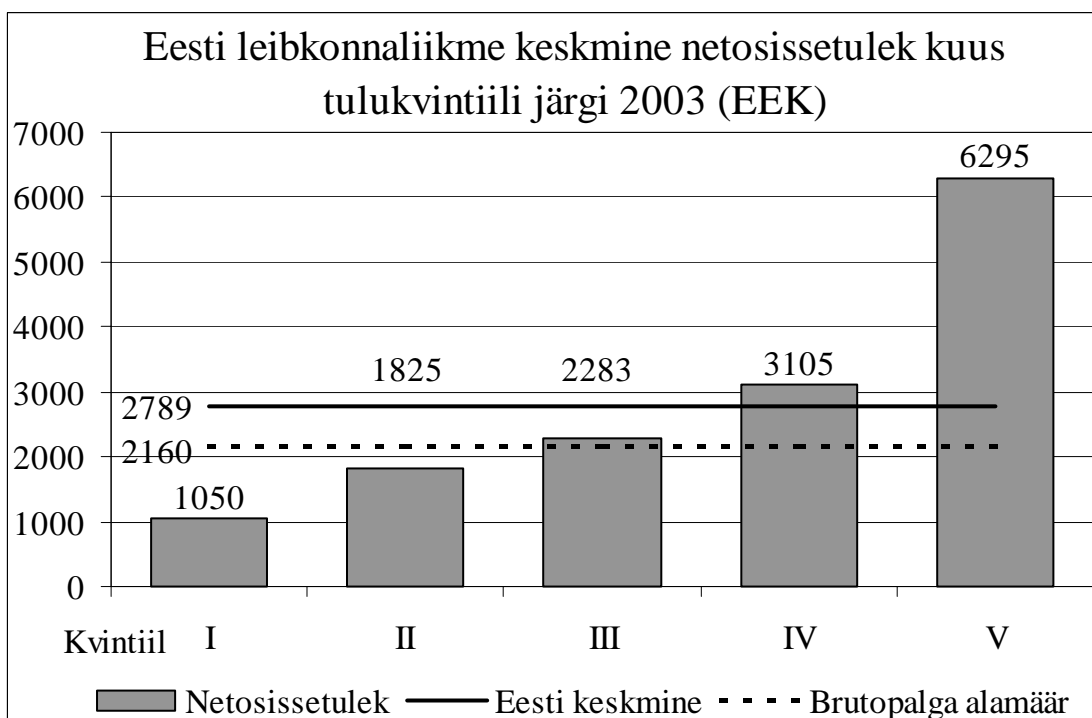
46% Eesti pere sissetulek pereliikme kohta on alla kehtestatud brutopalka alammäära (2160 EEK) ja 2/3-l peredel on sissetulek pereliikme kohta madalam Eesti keskmisest sissetulekust pereliikme kohta (2789 EEK) (joonis 8).

Joonis 8

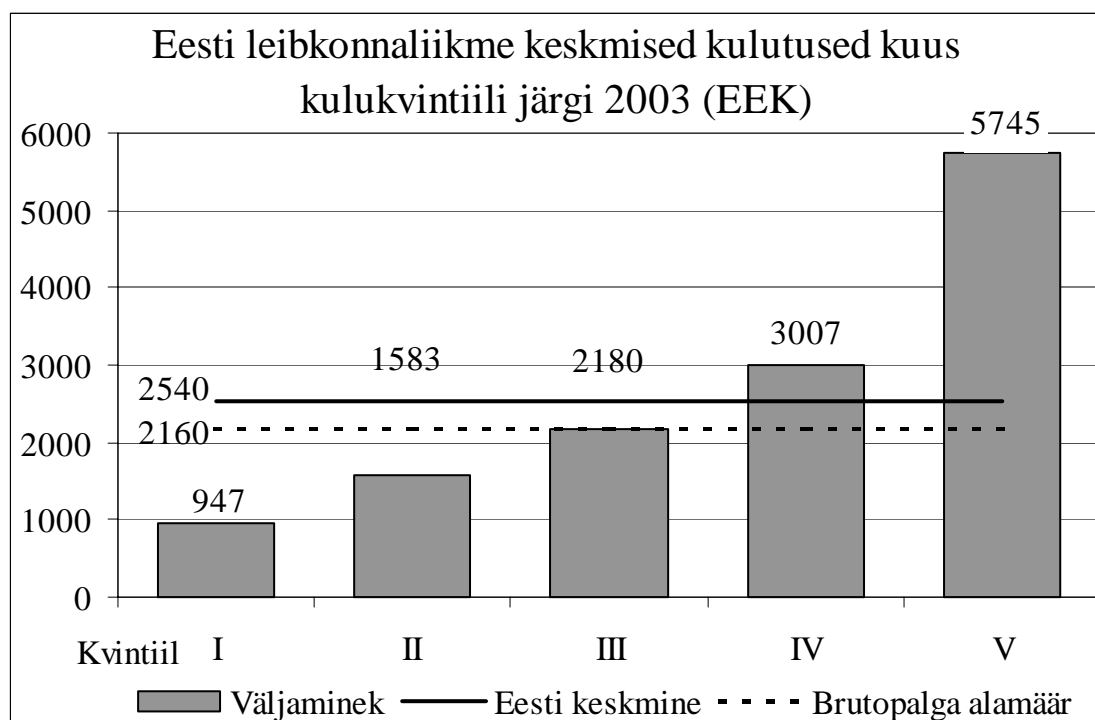


Allikas: ESA

Joonis 9



Allikas: ESA



Allikas: ESA

Kuludetsiilide kaupa on andmed toodud lisas 1.

Ligikaudu kolmandik Eesti elanikkonna kulutustest on kulutused toidule (tabel 9).

Tabel 9

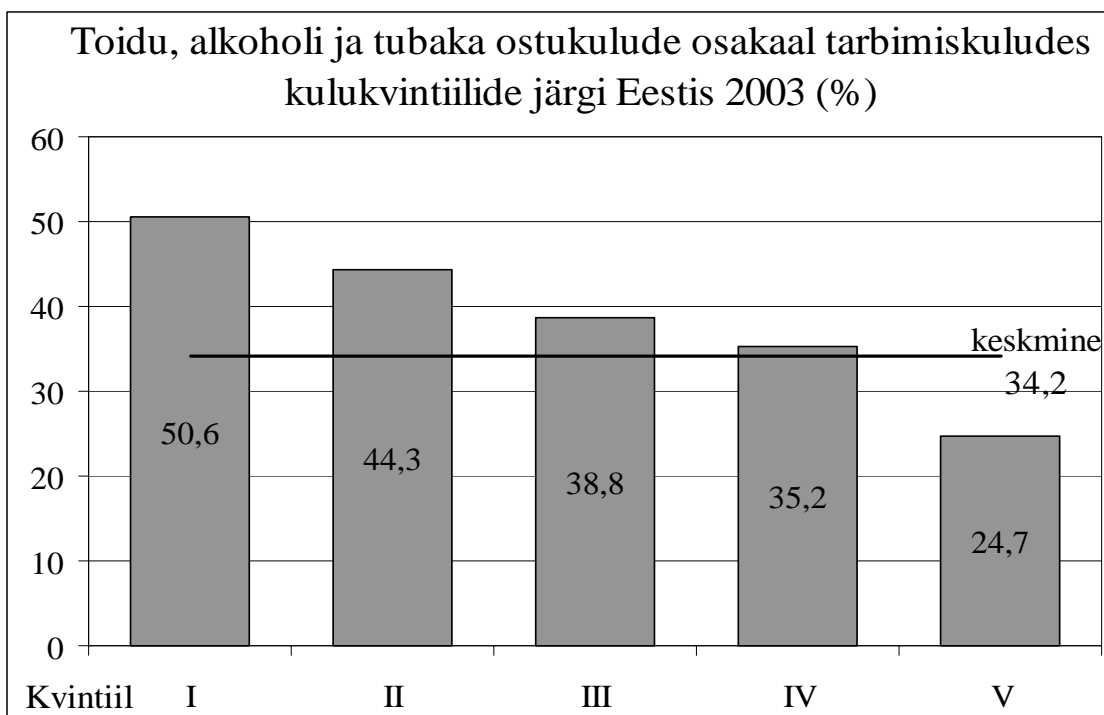
**Leibkonna tulude-kulude struktuur kuus (EEK leibkonnaliikme kohta)**

	2000	2001	2002	2003	2003/ 2002 %
Netosissetulek	2183.8	2288.8	2499.5	2788.9	11.6
sh palgatööst	1434	1506.6	1658	1828.8	10.3
% sissetulekust	65.7	65.8	66.3	65.6	
pension	382.2	409.6	444.2	505.9	13.9
Väljaminekud	2234.7	2320.4	2465	2539.8	3.0
sh tarbimiskulud	2190.9	2281.7	2418.5	2488.3	2.9
- toidule	716.6	735.6	752.4	754.1	0.2
% tarbimiskuludes	32.7	32.2	31.1	30.3	
- toidule, alkoholile, tubakale	801.7	816.6	843.5	851.7	1.0
% tarbimiskuludes	36.6	35.8	34.9	34.2	

Allikas: ESA

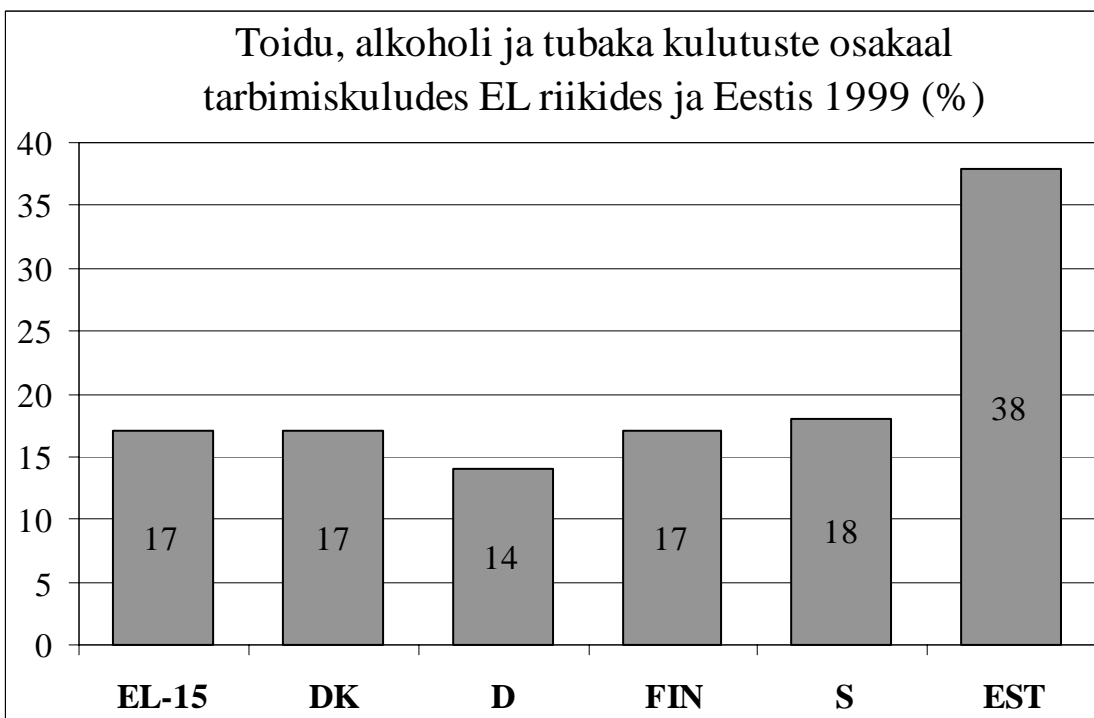
Madal sissetulek Eestis tingib kõrge toiduostukulude osakaalu ka kõrgeimas kulukvintilis (24,7%) (joonis 11), mis on kõrgem EL-15 (17%) keskmiste toiduostukulude osakaalu tasemest (joonis 12).

Joonis 11



Allikas: ESA

Joonis 12



Allikad: Eurostat, ESA

Kogu kulutuste jagunemine tarbimiskuludes erinevates EL riikides ja Eestis on toodud lisas 2.

## Lisad

Lisa 1

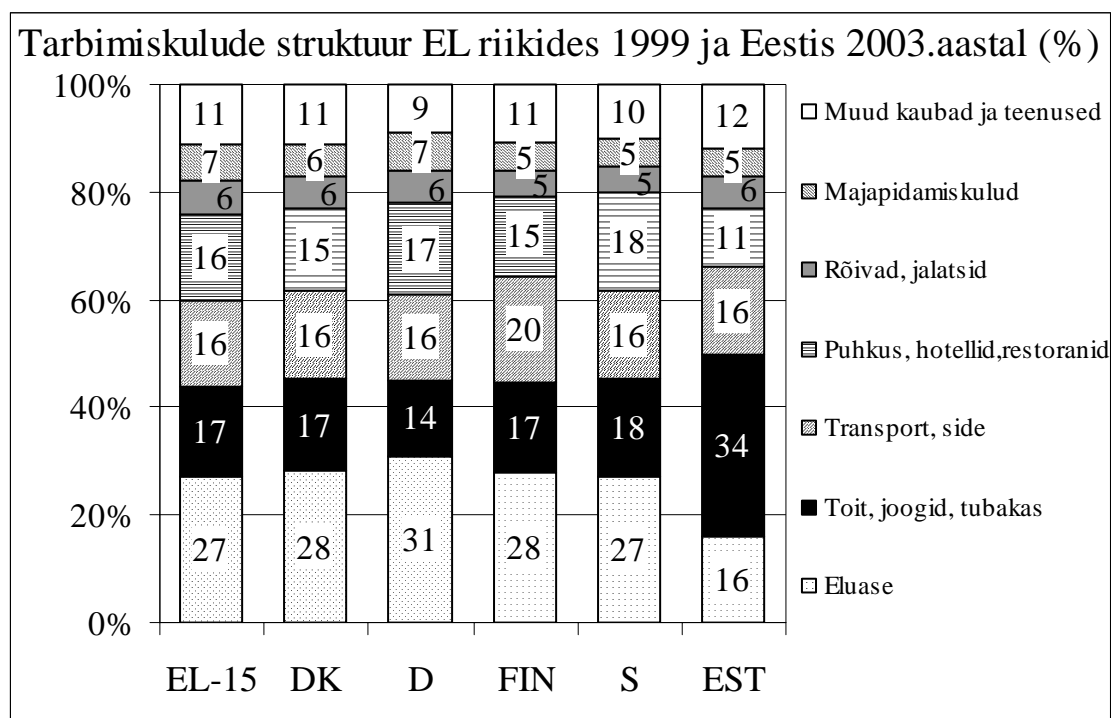
### Eesti leibkonnaliikme keskmine netosissetulek ja keskmised kulutused kuus kuludetsiili järgi 2003. aastal (EEK)

Kuludetsiil	I	II	III	IV	V
Netosissetulek	753.6	1347.1	1704.8	1945.4	2148.1
Kulutused	741.3	1152.9	1442.8	1724.1	2009.1
- tarbimiskulu	738.6	1139.6	1426.4	1692.8	1975.5
sh toit ja mittealkohoolsed joogid	368.6	497.4	577.4	673.6	703.9
alkohol ja tubakas	34	50	59.6	69.8	71.5
Toidu osakaal tarbimiskuludes, %	49.9	43.6	40.5	39.8	35.6
Toidu, alkoholi ja tubaka osakaal tarbimiskuludes, %	54.5	48.0	44.7	43.9	39.3

Kuludetsiil	VI	VII	VIII	IX	X	Suhe X/I
Netosissetulek	2417	2809.2	3401.3	4430.9	8159	10.8
Kulutused	2350	2777.1	3237.8	4080.8	7409.4	10
- tarbimiskulu	2317	2724.8	3175.3	3974	7210.4	9.8
sh toit ja mittealkohoolsed joogid	800.1	894.8	931.5	1121.7	1230.9	3.3
alkohol ja tubakas	87.8	129.7	123.5	183.5	222.5	6.5
Toidu osakaal tarbimiskuludes, %	34.5	32.8	29.3	28.2	17.1	
Toidu, alkoholi ja tubaka osakaal tarbimiskuludes, %	38.3	37.6	33.2	32.8	20.2	

Allikas: ESA

Lisa 2



Allikas: Eurostat, ESA